

...tragédia, abszurd, passiójáték...

A Független Színpad új bemutatói

Egyéves a Független Színpad. Repertoárja a sikeres *Rómeó és Júlia* adaptáció óta három új bemutatóval gazdagodott. Még a Katona József Színházban állították színpadra ez év májusában *Madách: Az ember tragédiája* című művét. *Gelderode Escorialjának* kamarszínházi premierje már állandó helyükön, a Ganz Művelődési Házban volt októberben, a *Csiksomlyói passiót* pedig Nyíregyházán játszották először novemberben. Természetesen továbbra is műsoron tartják a *Rómeó és Júliát* és az *Antigonét* is.

Tragédia

Akik Szegeden látták a Shakespeare-bemutatót, tudják, hogy a Ruszt-féle adaptáció elsősorban kamaszos lendületével, frissességével, humorával ejtette rabul nézőit. Ruszt József azt az alapvető tartotta szem előtt, hogy Shakespeare-t „csak” játszani kell, a darab ugyanis önmagáért beszél. Az ember tragédiája bemutatása után ismét meggyőződhetünk arról, hogy a szöveg és a darab autoritásának csorbítása nélkül is sértetlen marad a rendezői szándék. A *Rómeó és Júlia*hoz hasonló újszerű megközelítésben, intenzív, pergő színesi játékkal és gördülékeny szerepreinkarnációkkal láthatuk viszont a színpadi adaptációk miatt sokszor „avított” tűnő tragédiát. Ebben a feldolgozásban két lényeges értelmezési „újdonság” volt. Az egyik az Úr és Lucifer viszonyának újratemtése, a másik Lucifer—Ádám—Eva kapcsolatnak egy újszerű bemutatása. Az általában látott előadáson az Úr szerepében maga Ruszt jelent meg a színpadon, s jelenlétével korántsem az Úr dörgedelmes, mindenható szerepében erősítette meg a nézőt. Sokkal inkább egy

kétkedő, megbocsátó, bölcs öregurat, ugyanakkor egy ravasz sakkjátékost ismertünk fel benne, akivel szemben csakis egy szüntelenül vibráló, nagyon erős egyéniséggel rendelkező, keményen vitázó Lucifer állhatott (*Kalocsay Miklós* kiváló szerepformálásában). A sakkjátszma végeredményét természetesen nem ismerhetjük. A „mondottam ember, küzdj és bizva bizzál” madáchi intenciójára az ismeretlen, beláthatatlan és ennél fogva félelmetes jövőképp az, amely alkotóvá formálhatja a földi porszemet. Lucifer mellett csak Éva személye konstans az előadásban, Ádám — az első és az utolsó jeleneteket kivéve — színről színre változik, miközben mindig színben van az eredeti Ádám is, ki ily módon válik egyszerre alanyává és külső szemlélőjévé is a Lucifer által vezényelt kísérletnek. A színen tehát egyidejűleg látjuk egy ember két énjét: Ádám cselekvő és önmagát értékelő énjét. Ezen túl különös hangulati kap a falanszter és a londoni szín. Hiszen a mai néző sem Orwell 1984-e, sem az elembertelenítő, elszemélytelenítő, civilizációs vívmányok hatása alól nem szabadulhat az ily módon háborzongatóvá váló játék láttán.

Escorial

Az abszurd előfutárának tekintett, s élete végén már ünnepezt szerző, Gelderode darabja az uralkodás belső mechanizmusának és a hatalmon lévő ember torzulsainak a bemutatására épül. Gelderode ezt korántsem a divatos pszichoanalitikus, „lélekbe pillantó” módon, de nem is Camus Caligulájához hasonlóan, a társadalmi közeg ábrázolásával teljességgel, szinte érzéketlenül. Alakjain gúnyolódik, lenézi őket, a szánalomnak, a meg-

értésnek semmi jelét nem tanúsítja irántuk. E figurák — akárhogyan is próbáljuk polarizálni a király és a boldond alakját — belül üresek, szenvedély nélküli modellek, melyek egymás nélkül nem is létezhetnek, e modellek kölcsönösen feltételezik és kiegészítik egymást. Ez utóbbi sorok már Kovács Kristóf rendezésére is vonatkoznak, hiszen a puritán, világos és lényegre koncentrááló rendezésben mindkét alak kiméletlenné és kegyetlenné válik egymás és önmaga iránt. Néhány emberi megnyilvánulásukat is groteszként kezeli, így némi távolságtartás jellemzi az egész előadást.

Passió

A Csiksomlyói passió a legszebb magyar nyelvű emléke annak a középkor végén kialakuló új műfajnak, amit összefoglaló néven passiójátéknak neveznek. A Szentírás nyomán az üdvösség egész történetének a bemutatására vállalkozik a szenvedéstörténet is, a világ teremtésétől az utolsó ítéletig. A Csiksomlyói passióban Krisztus kínszenvedésének drámai ábrázolása az elbeszélő és a meglevenítő részek váltakozásából születik meg. Míg a verse szedett, vagy dallamba foglalt elbeszélő részek szertartásjellegűek, fegyelmek, a megjelenítő játék üdítő népies humorával szertelen, mondhatni profán. Mint minden passiójátékból, innen sem hiányozhat a játékvezető személye, akinek szerepe elsősorban a szereplők színre-szólításában van, de részt vállal a bibliai történet narratív megjelenítésében is. S a hagyományfelelevenítés szép jeleként a játék végén elhangzik a bölcs szentencia is, a polgárok okulására.

G. Nagy, Márta

Új egyetemi érdekképviselő

A Szegedi Független Diákszakszervezet 1990. szeptember 20-án alakult meg, 11 alapító taggal. Ma a szervezet mintegy 50 tagot számlál, nagyrészt a JATE-ről és a SZOTE-ről való. A szakszervezet céljairól, programjáról a testület ügyvivőjével, Vass Mártonnal, a JATE II. éves biológia-kémia szakos hallgatójával beszéltem.

— *Milyen hagyományai vannak egy ilyen típusú egyetemista érdekvédelmi szervezetnek?*

— A szó szoros értelmében vett hagyományok nincsenek, ez tulajdonképpen kísérleti szervezet. Ha fellelőzően fogalmazunk, azt is mondhatnánk, hogy maga az élet hívta életre.

— *A felsőoktatási intézményekben — a KISZ megszűntével — a hallgatói önkormányzatok vették át a diákok érdekeinek képviseletét. Miért van akkor szükség a ti szervezetetekre?*

— A szakszervezet tiszta lappal indul, és mint bejegyzett jogi személy, nagyobb lehetőségekkel bír konkrét cselekvést illetően. Azonkívül legkevésbé sincs olyan kicsengése, hogy kötelező lenne belépni, semmiféle kényszerképzetek nem merülhetnek fel.

— *A diákönkormányzatok munkáját nem tartod kielégítőnek?*

— Az önkormányzat eiviekben ragyogóan működik, de szerintem ezt nem tudják maradéktalanul átültetni a gyakorlatba. Emellett az önkormányzat törvényhozói igazgatási munkát is elvállal. Az, hogy a cégbírósnál be vagyunk jegyezve, számtalan olyan előnnyel jár, amivel az önkormányzatok nem bírnak. Lehetővé vált, hogy bankszámlát nyissunk, pecsétet készíthessünk. Sőt tagjaink védelmében akár pert is indíthatunk. Anyagi helyzetünk rendkívül siralmas, fő bevételünket a tanszék által befizetett tagdíj képezi. Pártolótárgyoktól, támogatástól származhatna a remélhetőleg nagyobb összeg, valamint az állami költségvetésből...

— *Programotokat nézve, némely pont elég utópisztikusnak tűnik — legalábbis a közeljövőt illetően.*

— A programunk teljesítésének alapvető kritériuma az, hogy rövid időn belül sok tagunk legyen, mert ezt a nyolc pontot nem lehet 10-20 emberrel megvalósítani. Sajnos, a körülmények jelenleg sem túl jók. Programjaink egy része olyan vázlat, amely várja a tevékeny embereket, akikkel együtt dolgoznánk ki például egy teljesen új felvételi rendszert.

— *Hogyan képzelitek, mondjuk, a diák-tanya létrehozását?*

— Mi egy közös, összegyűjtött diákanyag, a jövődiák, amely a jövődiák univerzális természetes velejárója kell, hogy legyen. Nyilván úgy kell üzemeltetni, hogy el tudja tartani magát. Az elsődleges szempont nem a nyereség produkálása, hanem a diákok pénztárcájához szabott árenda kialakítása lenne. Ennek üzemeltetésére egy bejegyzett szakszervezet — ugyanúgy, mint egy bejegyzett önkormányzat — képes lehet.

— *Megalakulástok óta a programból mit tudtatok megvalósítani?*

— Eldígi működésünk röviden összefoglalható abban, hogy egy keretet hoztunk létre, amelyre lehet építeni. A program-pontokból eddig semmi sem valósult meg, a program tulajdonképpen egy felhívás, hogy mindenki nyúljon a fegyveréhez és lőjön!

L. G.

PROGRAM:

1. A szegedi universitás létrehozása.
2. A szegedi hallgatók érdekképviselője (anyagi, oktatási és jogi).
3. Felvesszük más diákszervezetekkel a kapcsolatot nemzetközi szinten is.
4. Segítjük a diploma előtt állókat a végzettségüknek megfelelő állás keresésében.
5. Ellenőrizni akarjuk a kollégiumi helyek elosztását, és felelősséget vállalunk érte. Keressük a lehetőségeket új kollégiumi helyek létesítésére.
6. Szeretnénk létrehozni egy úgynevezett diákanyag, egy közös egyetemi klubot.
7. A szegedi felsőoktatási intézmények gazdasági tevékenységének diákokat is érintő részébe be kell tekintenünk, és annak racionalizálásához segítséget nyújtunk.
8. Szeretnénk részt venni a felvételi rendszer korszerűsítésében, és megfigyelőként részt venni a felvételi vizsgákon.

Mindehhez segítségére, támogatásotokra, aktív részvételekre van szükség. Szeretettel várunk mindenkit tagjaink sorába.

Szegedi Független Diákszakszervezet

Import?

Négy autóbuznyai Mikulás érkezett rangrejtve december 2-án Amerikából a budapesti Fórum Szállóba. A 132 fős IBUSZ-csoportból bárki szokásos turistának nézhetne volna, ám a látogatást csalt, börtöndjeikben hófehér alszakállak és piros köpenyek rejtőztek. Az amerikai és kanadai telekommunikációs dolgozók és nyugdíjasok hétfőn és kedden öltöztek be Santa Klausnak és felkeresték a fővárosi öregek otthonait, óvodákat és gyermekkorházakat.

V. I.

Boldogságtanulás Amerikában

A napokban érkezett haza az Egyesült Államokból Farkas Erika, a Gedő Altalanos Iskola tanárnője és a Deák gimnázium három diákja, *Isaszegi Dóra*, *Szörényi Zsuzsa* és *Hankóczi Beatrix*. Egy hónapot töltöttek Pennsylvania egy kisvárosában, az amerikai életmóddal, korszerű mentálhigiéniai eljárásokkal ismerkedtek. A gedői iskola pedagógusai egyébiránt kétféle elméleti készülék után most alkalmazzák gyakorlatban is a mentálhigiénés ismereteket. A kis szegedi különítményt kitüntető figyelem és kedvesség fogadta, Farkas Erika tanárnővel az út tapasztalatairól beszélgettünk.

— *Az Amerikai Információs Iroda, no és az elmaradhatatlan Soros Alapítvány támogatásával utazhattunk. Fel-tétel volt némi angoltudás, és az a program, amit már két éve „csinálunk” a mi iskolánkban, a drogambulancia munkatársainak segítségével. Az egy hónap alatt foglalkoztunk az egészséges táplálkozással, találkoztunk amerikai kábítószeresekkel, alkoholistákkal. A rendőrségen még a marihuánát is megszagolhattuk, bár kipróbálni nem lehetett. Nem mintha akartuk volna. Aztán gyakoroltuk azokat a viselkedési attitűdöket, amelyek nemcsak a tanításban, de a mindennapi érintkezések során is könnyítene a kapcsolatteremtésen. Hogyan legyünk megértőbbek, figyelembbe, hogyan kell bizalmat kelteni, s hogyan szabad saját magunkról beszélni, ezek mind olyan problémák, amikkel nagyon sokat foglalkozik az amerikai ember. Akár csak a serdülőkor problémákkal, a fiú—lány—szülő kapcsolattól a korai terhességig. Minden amerikai iskolában van egy ember, akihez szükség esetén fordulni lehet...*

— *Ő az iskolapszichológus...*

— Nem teljesen, hiszen például a még tanuló leány-anak konkrét gyakorlati problémáival is foglalkozik. Segít elhelyezni például a kicsiket. Jellemző problémája ez az amerikai középiskoláknak.

— *A teherbe esett lányokat eltávolítják az intézetből?*

— Nem, járhatnak iskolába végig, nagy hassal... Em-lékszem, amikor én voltam gimnazista, a mi évfolyamunk-ban is előfordult ilyen eset. A tanárok a teherbe esett lányt megvetették, s ezt várták tőlünk is. Mármost Ame-rikában ennek épp az ellenkezőjét láttam. Sokkal nagyobb segítséget kapnak az ilyen problémákkal küszködő fiatal-
lók. Különböző azt tapasztaltam, rengeteg náluk a válás. Úgy tűnik, bár erről nincsenek számszerű adataim, jóval több, mint nálunk...

— *Azért a szó egyszerű értelmében boldogabbak.*

— Hát persze, de ebbe jócskán belejátszik a nagyfokú anyagi biztonság. Természetesen megoldatlan problémáik is vannak. Meglátogattunk például néger többségű iskolá-
kat is, ahol az átlagosnál jóval feszültebb a helyzet. Inge-rültebbek a gyermekek és a tanárok is.

— *No, és te hogy érzed magad?*

— Ha hiszed, ha nem, ezután az egy hónap után jó-
val nyugodtabb vagyok.

Dal.

A helyi média fesztiválja II.

Életek és életek

(Egy magánzó feljegyzései.) Javít-hatatlanul naiv vagyok. Hónapokkal az események után figyelmeztetnek jóakaróim, hogy miket követek el ellenem az ellenségeim. Belátom ugyanakkor mindig, hogy a lépéseim-ről tudtam, de időről időre elfelejt-em az összefüggéseket. Nem tudok úgy gondolkodni, ugyanis.

Feledékenység, önvédelem, vagy egyszerű hülyeség?

— No, annyira nem rossz a hely-zet...

(Egy ebéd tanulságai.) A Radio France székházának éttermébe va-gyunk hivatalosak. Pontosabban — ahogy itt mondják: a legjobb rádiós étterembe hívtak vendégül ebédre. Jogos az öntudat: a párizsi metró-térkép is megemlékezik a francia rádiós nagyhatalom központjáról, hiszen ezek dolgoznak itt — mel-lesleg a pestitől nem sokban kü-lönböző körülmények között — az információért.

Szóval, asztal a tizediken. A helyi adások szerkesztőségének igazgató-helyettese mellé rendel a sorsba ol-tott protokoll. Asszonyról van szó, igazi asszonyról. Váltómése, kőme, öngyújtója, frizurája, rúza — fer-fias következetlenséggel sorolva a sorolándot — egy francia polgárasz-szonvt ráizol meg.

Rám néz. Szemöldöke, szemhéja, pillája egzakt, akár egy sakkfelad-vány.

Kiderül: berlini német, és min-dent ért. Elemezte a magyarorszá-gi helyzetet, tudja is a rá háruló feladatot. Mi lenne hát az? Infor-málni kell a franciákat, mert ma Európa sorsdöntő kérdése, hogy föl-emeltetik-e a Kelet, vagy sem. Sze-rencsére — teszi hozzá —, ebben nincs vitája a főnökével.

Az asszony munkahelyi vezetőjét egvébként Farkasnak hívják.

(Az ember, aki heluból bölcs.) Farkas úr, a regionális rádióadók igazgatója olyan ember, akinek ar-ca, testtartása szinte mindent elárul. Borostás ábrázata és laza görnyed-tége ugyanis nem csupán arra en-ged következtetni, hogy étele és ita-lja javát jóízűen elköltötte, de arra is, hogy semmit sem hiába. Hall-gatia a szöveket, és nézelődik, mintha az utcát járná. Perlekednek körülötte a kollégák, ám ő a cipője orrát piszkálgatja, majd lazán, ül-tében mindenkit eligazít egyetlen mondatlall.

Egy ilyen profi minden csapatban elkel.

Talán céltalanul írom, mindenese-re tény: *Jean-Pierre Farkas*al du-san terített asztalnál válthatok szót. Szervusz, mondta, majd hozzátette, hogy ennyi a magyar nyelv tudása. Szülei Kolozsvárról kerültek Fran-ciaországba, ő maga még nem látta a szülőföldet.

Természetesen a politikai helyzet,

ról érdeklődik. Információt, címeke-t, adatokat kér, azután más magya-rokhoz fordul. Végül a munkáját. Vállához emelt kezében már-már ujja-ra ég a cigaretta, mégis mozdulatlanul figyel, mintha szimfoni-kusok szólnának, holott csak a ma-gyarországi változások egyik értel-mezését hallgatja.

(A helyzet.) Hogyha *Havasi Já-nostól* megkérdeznénk, hogy mi a helyzet, zavarba jönne, lévén a Pé-csett megjelénő, színvonalas hetilap, A Helyzet főszerkesztője. Végül persze válaszolna, hiszen három hó-napig helyzetben volt, a poltári napilapnál dolgozva. Ösztöndíjjal került ki ide, s azonnal hadra fog-ták. Tapasztalatairól annyit, hogy az ottani munkastílust és fegyelmet egyelőre nem merné bevezetni Pé-csett, mert kollégái esetleg két hó-nap alatt megfúrnák. A francia új-ságírók ugyanis háromszor-négyszer több cikket írnak, mint mi. Igaz ugyan, hogy a művek túlnyomó ré-sze protokoll-dolgozat, megrendelt és kötelező teljesítésű feladat. Vagyis a szépirás legtöbb helyen nem szá-mít, csak az információ-képessége.

Erre szóltuk azt mondani mi a nizzai kollégáknak, hogy könnyű nekik. A franciák már kétszáz év-vel ezelőtt lefejeztették egymást, nálunk meg még az arra szántak sem hullottak porba.

Dlusztus Imre